

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу
Безуса Валерія Олександровича
на тему «Інноваційні інструменти управління розвитком житлово-
комунального господарства міста»,
яка представлена на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю
281 «Публічне управління та адміністрування»

Відгук складено на основі вивчення дисертаційної роботи, опублікованих здобувачем результатів дисертаційного дослідження, матеріалів, які містять підтвердження щодо практичного впровадження результатів дослідження.

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

В останні роки у сфері публічного управління актуалізувався напрям досліджень, пов'язаний із реформуванням та розвитком житлово-комунального господарства України. Дійсно, сьогодні, як ніколи, однією з ключових потреб територіальної громади міста є створення комфортного, безпечного, енергоефективного та гармонійного середовища мешкання, що вимагає переходу до якісно нового, результативного публічного управління розвитком житлово-комунального господарства міста, місією якого є забезпечення необхідними ресурсами (водою, газом, теплом, електроенергією) життя і праці кожного члена територіальної громади шляхом надання якісних житлово-комунальних послуг. Зазначене актуалізує пошук інноваційних підходів та інструментів, застосування яких дозволить підвищити ефективність і результативність публічноуправлінської діяльності у житлово-комунальній сфері міста. Тому, в умовах надзвичайних викликів, які постали перед містами України сьогодні, обрана тема дисертаційного дослідження має значну актуальність.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до стратегічної цілі 3 «Забезпечення безпечного довкілля для населення» напряму 20 «Якість життя»; стратегічної цілі 1 «Врегулювання та забезпечення прозорості будівельної галузі та ринку нерухомості» напряму 15 «Сфера послуг»; стратегічної цілі 4 «Підвищення енергоефективності економіки та забезпечення екологічності енергетичного сектору» напряму 11 «Енергетика» та стратегічної цілі 1 «Створення стійкого внутрішнього попиту на вітчизняну промислову продукцію» напряму 10 «Промисловість», а також стратегічних ініціатив Національної ради з відновлення України від наслідків війни.

Аспірант *Безус Валерій Олександрович* був співвиконавцем низки тем науково-дослідних робіт: «Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку об'єднаних територіальних

громад» (номер державної реєстрації 0120U102642); «Забезпечення ефективності та оцінювання динаміки розвитку об'єднаних територіальних громад» (номер державної реєстрації 0118U006490), що виконувалися на кафедрі менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України; «Державне стимулювання розвитку об'єднаних територіальних громад і підвищення рівня їх спроможності» (номер державної реєстрації 0119U100783), що виконувалася на базі Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України; «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (номер державної реєстрації 0122U002375), що виконується на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»; «Стратегії економічного розвитку: держава, кластер, підприємство» (номер державної реєстрації 0121U111377), що виконувалася на базі Науково-освітнього інноваційного центру суспільних трансформацій, м. Чернігів, у виконанні яких автор дисертації брав участь як молодший науковий співробітник, виконавець (довідки про участь в НДР – додаток А). Матеріали досліджень представлені відповідними підрозділами у заключних звітах з НДР та увійшли до монографій на інших наукових публікацій, що готувалися за результатами виконання наукових тем.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Здобувач належним чином обґрунтував актуальність обраної теми, коректно визначив об'єкт та предмет дослідження, сформулював мету та визначив основні завдання дослідження, а сама дисертаційна робота носить комплексний характер, має достатню теоретичну основу. Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечуються відповідністю використаних методів дослідження його меті і завданням, якісним аналізом літературних джерел.

Наукові результати дисертаційного дослідження всебічно обґрунтовані, є достовірними, мають наукову новизну. Зокрема, автором:

уперше обґрунтовано комплекс наукових положень, підходів та моделей, системне застосування яких методологічно забезпечує реалізацію процесів відновлення, реформування та розвитку житлово-комунального господарства міста на основі сучасних ринкових інструментів менеджмент-орієнтованого (програмно-цільового, маркетингового та корпоративного) управління, використання яких сприяє підвищенню ефективності діяльності органу місцевого самоврядування через формування житлово-комунального кластеру міста та його інституціоналізацію шляхом упорядкування та формалізації зв'язків і взаємовідносин учасників і стейкхолдерів кластеру за допомогою розроблених у роботі мультипроекту формування житлово-

комунального кластеру міста і відповідної процесної моделі, а також підходу до оцінювання успішності діяльності органу місцевого самоврядування щодо забезпечення стійкості, відновлення та розвитку ЖКГ міста у повоєнний період;

удосконалено програмно-цільовий підхід до управління в енергетичному секторі міста, зокрема через запровадження системи енергетичного менеджменту, який має бути методологічною та методико-технологічною основою реалізації стратегічних планів і тактичних завдань з відновлення та розвитку ЖКГ та критичної інфраструктури міста у повоєнний період, а також інструментом забезпечення енергоефективності та енергозбереження, що дозволить досягти не тільки повного відновлення енергетичної інфраструктури міста, а й запропонувати комплексну програму з підвищення енергоефективності, яка буде відповідати вимогам Стратегії ЄС з інтеграції енергетичної системи (EU Strategy for Energy System Integration) і реформам, передбаченим законодавчим пакетом ЄС «Чиста енергія для всіх європейців»;

дістали подальшого розвитку: систематизація та обґрунтування комплексу інноваційних для сфери публічного управління розвитком ЖКГ міста інструментів, застосування яких буде сприяти забезпеченню ефективності, результативності та якості діяльності органів місцевого самоврядування, комунальних та приватних підприємств, служб, керуючих компаній галузі ЖКГ щодо задоволення потреб споживачів у якісних житлово-комунальних послугах.

Зазначене дозволяє зробити позитивний висновок щодо успішності виконання поставленого наукового завдання та належного рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 276 сторінок, з них 229 – основний текст, 3 таблиці, 11 рисунків, 4 додатки, список використаних джерел становить 223 найменування.

Зміст дисертації свідчить про обізнаність здобувача зі станом і напрямом розвитку сучасної наукової думки у сфері публічного управління та адміністрування, а також із ситуацією, що склалася в її практичній площині.

Розділ 1 «Теоретичні та нормативно-правові засади публічного управління розвитком житлово-комунального господарства» присвячено вивченню стану наукового опрацювання проблем публічного управління розвитком та реформуванням житлово-комунального господарства, а також нормативним і прикладним аспектам їх розв'язання в Україні та світі. Досліджено понятійно-категоріальний апарат у житлово-комунальній сфері. Визначено проблеми державного регулювання та пріоритети реформ у житлово-комунальній сфері. Узагальнено результати зарубіжного досвіду

публічного управління житлово-комунальним господарством. Зроблено висновок, що дослідження підходів та інструментів публічного управління розвитком ЖКГ, зокрема, на рівні міста, ще не отримало системного характеру. Потребують подальшого дослідження не тільки теоретичні і практичні аспекти публічного управління розвитком ЖКГ, зокрема в контексті проведення реформ в Україні та виходу країни із кризи, спричиненої збройною агресією РФ, а й постає питання необхідності пошуку та обґрунтування нового управлінського інструментарію, моделей та механізмів, що дозволять побудувати нову систему публічного управління у житлово-комунальній сфері та забезпечити максимальну ефективність та результативність цієї діяльності.

У розділі 2 «Обґрунтування інноваційних підходів та інструментів управління розвитком житлово-комунального господарства міста» охарактеризовано особливості, проблеми та нові виклики публічного управління розвитком житлово-комунального господарства міста у мирний час та в умовах правового режиму воєнного стану, окреслено вектори його відновлення; систематизовано інструментарій, що застосовується у світі для забезпечення ефективності, результативності та якості діяльності як організацій та підприємств бізнес-сектору, так і органів публічного, зокрема, муніципального управління з метою підтримки інноваційного розвитку територій та громад, на базі чого запропоновано низку інноваційних для ЖКГ міста менеджмент-орієнтованих (програмно-цільових, корпоративних, інвестиційних та інших) підходів, інструментів та моделей, які доцільно застосовувати у публічному управлінні розвитком ЖКГ міста.

Доведено, що застосування маркетингового і кластерного інструментарію є відносно новим для вітчизняної системи публічного управління розвитком житлово-комунального господарства міста, втім європейський та світовий досвід свідчить, що їх запровадження зможе забезпечити підвищення ефективності, результативності та якості діяльності органів місцевого самоврядування, комунальних та приватних підприємств, служб, керуючих компаній у галузі ЖКГ щодо задоволення потреб споживачів у якісних житлово-комунальних послугах, а також буде сприяти інфраструктурному розвитку міста та конкурентоспроможності його територіальної громади.

У розділі 3 «Методико-технологічне забезпечення управління розвитком житлово-комунального господарства міста у повоєнний період» обґрунтовано механізми програмно-цільового управління розвитком житлово-комунального господарства міста; розроблено методико-технологічне та організаційно-інституційне забезпечення управління розвитком житлово-комунального господарства міста на основі застосування стратегічного, проєктного та кластерного інструментарію, а також збалансованої системи показників (BSC); підготовлено рекомендації для органів місцевого самоврядування щодо вимірювання та оцінювання успішності діяльності органу місцевого самоврядування із забезпечення

стійкості, відновлення та розвитку житлово-комунального господарства міста у повоєнний період.

На основі інтеграції стратегічного та проектного інструментарію розроблено процесну модель створення ЖКГ-кластеру, відповідно до якої запропоновано систему індикаторів і показників для моніторингу успішності мультипроекту створення ЖКГ-кластеру, яка складається з трьох блоків «продукт – результат – наслідки». Перший блок – показники продукту, що характеризують безпосередній вплив продуктів упроваджених проектів стратегічного розвитку на ситуацію в територіальній громаді. Використання BSC для трансформації стратегічних цілей у показники операційної діяльності підприємств-учасників ЖКГ-кластеру, а також операційні цілі й завдання органів управління містом дозволяють скласти систему кількісних показників, що характеризують успішність діяльності зі стратегічного розвитку ЖКГ міста.

Запропоновано авторський підхід до оцінювання успішності діяльності органу місцевого самоврядування щодо забезпечення стійкості, відновлення та розвитку ЖКГ міста через показники задоволення основних стейкхолдерів територіальної громади житлово-комунальними послугами. Даний підхід дозволяє велику кількість різноманітних за своїм змістом абсолютних показників привести до єдиної системи відносних показників, що характеризує ступень задоволення споживачів.

За результатами виконання дисертаційного дослідження опубліковано 18 наукових праць, із них: 3 статті у наукових фахових виданнях України (1 – у співавторстві), 1 одноосібний розділ у колективній монографії, 2 підрозділи у колективній монографії (у співавторстві), 9 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій, у т.ч. 2 зарубіжних (3 – у співавторстві), 3 – в електронних виданнях (на сайтах Урядового порталу, Eenergy Club, «Української правди»).

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Наукове значення роботи полягає у тому, що вона є першим дослідженням у вітчизняній науці з публічного управління та адміністрування у напрямі розроблення комплексу інноваційних підходів та інструментів управління розвитком житлово-комунального господарства міст України, а також їх методико-технологічного забезпечення.

Практичне значення роботи полягає в тому, що основні концептуальні та практичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані органами місцевого самоврядування України у повоєнний період задля удосконалення публічноуправлінської діяльності у сфері відновлення та розвитку житлово-комунального господарства міста на основі застосування інноваційних інструментів та кращих зарубіжних та вітчизняних практик.

Результати, які отримані здобувачем, мають практичну значущість, апробовані та впровадженні, що підтверджується відповідними довідками, зокрема:

– Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України під час підготовки пропозицій для Верховної Ради України щодо внесення змін до Закону України від 16.11.2021 №1882-IX «Про критичну інфраструктуру», а також для вдосконалення систем енергоменеджменту на рівні міста (довідка про впровадження від 15.02.2023 р. №60-02/04/4-23);

– Асоціації малих міст України під час підготовки рекомендацій міським радам щодо упровадження пропонованих автором інструментів управління розвитком житлово-комунального господарства міст (кластерного, маркетингового та інших) у діяльність з розроблення програмно-цільових документів, а також для підвищення ефективності енергоменеджменту, що має бути методологічною та методико-технологічною основою реалізації стратегічних планів і тактичних завдань з відновлення та розвитку житлово-комунального господарства та критичної інфраструктури міста у повоєнний період (довідка про впровадження від 26.01.2023 №23-01/2-23);

– Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України у процесі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (удосконалення та актуалізація змісту робочих програм з дисциплін спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти) (довідка про впровадження від 12.07.2021 №03-10-2-265).

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Грунтовне вивчення змісту дисертаційної роботи та публікацій автора, а також представлених результатів перевірки роботи в програмі корпоративного сервісу «Unichек», рекомендованого МОН України для закладів вищої освіти, дозволяють визнати, що порушень академічної доброчесності не встановлено. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Оцінюючи в цілому позитивно подане до захисту дисертаційне дослідження, слід вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження і пропозиції:

1. Аналізуючи особливості, проблеми та нові виклики публічного управління розвитком ЖКГ міста у мирний час та в умовах правового режиму воєнного стану (п. 2.1), автор наводить концептуальну схему міжкатегоріальних зв'язків ЖКГ міста з господарським комплексом міста

(стор. 106), з якої не зовсім зрозуміло – як інтерпретувати систему цих зв'язків.

2. У п. 2.2 дисертації автор здійснює систематизацію комплексу підходів та інструментів менеджмент-орієнтованого публічного управління розвитком ЖКГ міста та візуалізує її відповідною схемою (рис. 2.4, стор. 129). На жаль, у тексті дисертації описано не всі інструменти, що пропонуються автором, зокрема, для вимірювання досягнень / оцінювання результатів.

3. Характеризуючи механізми програмно-цільового управління розвитком ЖКГ міста (стор. 164–172), автор акцентує на необхідності трансформації стратегічних цілей у показники поточної операційної діяльності підприємств ЖКГ-кластеру міста. Вважаємо, що цей процес має підкріплюватися описом необхідних ресурсів та передбачуваними джерелами фінансування, зокрема, у повоєнний період.

4. Підтримуючи в цілому інноваційну пропозицію автора щодо формування ЖКГ-кластеру міста з подальшим оцінюванням ефективності його стратегічної діяльності на основі збалансованої системи показників (п. 3.1, стор. 172–178), маємо висловити застереження щодо відсутності підготовленого персоналу в органах місцевого самоврядування для здійснення такої діяльності, зокрема, в умовах воєнного стану.

5. На с. 196-197 автор зазначає, що для успішної реалізації стратегії ЖКГ міста у повоєнний період необхідною передумовою є забезпечення належного рівня компетентностей кадрового потенціалу органу місцевого самоврядування і навчання або підвищення кваліфікації топ-менеджерів підприємств – учасників ЖКГ-кластеру у сфері програмно-цільового управління. Проте заходів щодо підвищення рівня таких компетентностей автор не пропонує.

6. Запропоновані у роботі підходи, інструменти, моделі та пропозиції щодо управління розвитком житлово-комунального господарства на рівні міста, на наш погляд, є універсальними, і можуть бути застосовані (з певною адаптацією) в управлінні розвитком ЖКГ інших територіальних громад (наприклад, сільських або селищних). Якщо б автор приділив увагу питанням поширення даних інструментів на інші громади, це б підвищило значущість дослідження.

Разом із тим, зазначені зауваження не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження. Загальна оцінка роботи є позитивною.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Характеризуючи представлену на рецензування роботу, маємо відзначити, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Вивчення тексту роботи і публікацій автора надають підстави для висновку, що дисертаційна робота Безуса Валерія Олександровича

«Інноваційні інструменти управління розвитком житлово-комунального господарства міста», є самостійним, завершеним науковим дослідженням.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Безуса В.О. відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019)», а її автор, Безус Валерій Олександрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент,
професор кафедри державного
управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»
д.держ.упр., професор

Ірина ХОЖИЛО

